

Utveckling av beredskap för dammhaveri och höga flöden

Plan för Svenska kraftnäts stöd för utveckling av
dammhaveriberedskap 2021-2023

Förord

I Svenska kraftnäts dammsäkerhetsverksamhet ingår att verka för att riskerna för en allvarlig störning på samhället genom dammhaveri eller höga flöden i reglerade vattendrag minskar. Detta förutsätter samverkan med berörda aktörer, främst dammägare, länsstyrelser och MSB.

Denna plan syftar till att beskriva hur vi arbetar med att stödja utvecklingen av beredskapen för dammhaveri. Den beskriver inledningsvis syftet och mål, Svenska kraftnäts roll samt utgångspunkter och inriktning baserad på slutsatserna från arbetet med implementering av handlingsplan beredskap 2015-2020¹. Därefter beskrivs Svenska kraftnäts planerade verksamhet 2021-2023 omfattande aktiviteter för kunskapshöjning och samverkan, larmning och varning vid dammhaverier, samordnad beredskapsplanering i kraftverksälvar, lokal samordnad beredskapsplanering, allmänhetens säkerhet, samt årlig uppföljning av utvecklingen.

Denna plan har upprättats av Svenska kraftnäts dammsäkerhetshandläggare och fastställt av Oscar Ehnbohm, tf. cGST.

¹ Stärkt dammhaveriberedskap - Slutrapportering avseende handlingsplan för utveckling av dammhaveriberedskap 2015-2020, Svenska kraftnät, 2021-01-20, dnr 2020/4052

Innehåll

1	Inledning	7
1.1	Mål, målgrupp och syfte.....	7
1.2	Svenska kraftnäts roll.....	8
1.2.1	Vägledningar och stöd.....	8
1.2.2	Referensgrupp dammhaveriberedskap	8
1.3	Utgångspunkter och inriktning	9
2	Plan för 2021-2023	10
2.1	Kunskapshöjning och samverkan.....	10
2.1.1	Älvnätverket	10
2.1.2	Workshopar, seminarier och utbildningar.....	10
2.1.3	Samverkan mellan Svenska kraftnät och MSB	11
2.1.4	Utvecklingsprojekt i Energiforsks regi	12
2.2	Larmning och varning vid dammhaverier	12
2.2.1	Avtal med SOS Alarm om larmberedskap och provlarmningar	12
2.2.2	Styrgrupp för larmning och varning vid dammhaverier ..	13
2.2.3	Översyn av de nationella rutinerna	13
2.3	Samordnad beredskapsplanering i kraftverksälvar	13
2.3.1	Stöd för framtagande av nya modeller och planeringsunderlag	14
2.3.2	Förvaltning av befintliga modeller och planeringsunderlag	14
2.3.3	Tillgängliggöra GIS-underlag på MSB:s översvämningportal	14
2.4	Lokal samordnad beredskapsplanering	15
2.4.1	Utveckling av modell	15
2.4.2	Informationsspridning om modellen	15
2.4.3	Stöd för kommuners beredskapsplanering	16
2.5	Allmänhetens säkerhet vid vattenkraftanläggningar	16
2.6	Årlig uppföljning av utvecklingen	17

1 Inledning

Ett dammhaveri definieras i 11 kap. miljöbalken som ett okontrollerat utströmmande av det vatten eller den blandning av vatten och annat material som en damm är avsedd att dämna upp eller utestänga. Konsekvenser av dammhaveri beror på förhållanden som den uppdämda vattenvolymen, flödesscenario, typ av dammkonstruktion, dammhöjd och dammlängd, samt topografi och skadeobjekt i översvämningssområdet. Förutom översvämningsskador kan det uppkomma ras och skred i slänter upp- och nedströms dammen, andra erosionsskador samt haveri av nedströmsliggande dammar. Dammhaveri i en stor dammanläggning i en av de stora kraftverksälvarna i landet bedöms utgöra ett scenario som kan medföra katastrofala konsekvenser.

Beredskap för höga flöden handlar om att prognosticera och hantera flödet samt att mildra samhällskonsekvenserna till följd av flödet. Dammägare hanterar höga flöden främst genom att säkerställa att vattnet kan passera dammanläggningen säkert. Detta görs genom att ha ett väl dimensionerat, tillförlitligt och åtkomligt avbördningssystem samt god vattenplanering. Organisatoriska aspekter som uthållighet och samverkan är viktiga beståndsdelar i hanterandet av en flödessituation.

Beredskap för dammhaveri handlar om att upptäcka ett skadeförlopp vid en damm och förhindra att det utvecklas till dammhaveri samt, i den händelse att dammhaveri inträffar, till att undvika och begränsa skador av haveriet.

Ett ansvarstagande förebyggande dammsäkerhetsarbete bör kompletteras med en samordnad och övad dammhaveriberedskap. Dammägare och samhällsaktörer förväntas ha beredskap för att kunna hantera och mildra konsekvenser av allvarliga händelser och störningar, såsom dammhaverier och höga flöden i reglerade vattendrag. Förberedelser och planering samt samverkan mellan berörda aktörer är förutsättningar för detta.

1.1 Mål, målgrupp och syfte

Den här planen syftar till att beskriva Svenska kraftnäts stöd till berörda aktörer för att beredskapen för dammhaverier och höga flöden ska vidareutvecklas under 2021-2023. Även vårt stöd till utveckling av allmänhetens säkerhet vid vattenkraftanläggningar² beskrivs i denna plan.

² Allmänhetens säkerhet handlar i detta sammanhang om skydd av liv och hälsa vid normal vattenkraftverksamhet, inte i samband med ett dammhaveri. Det kan t.ex. vara i samband med höga flöden.

Det övergripande målet är att samordnad och övad dammhaveriberedskap ska finnas på plats för dammanläggningar där dammhaverier kan medföra allvarliga samhällskonsekvenser med stor geografisk spridning.

Den huvudsakliga målgruppen för arbetet med samordnad beredskapsplanering är ägare till dammanläggningar, kommuner och länsstyrelser som har dammanläggningar inom sina geografiska områden samt samhällsaktörer vars geografiska område eller verksamheter kan påverkas av ett dammhaveri.

Insatserna inriktas främst mot dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass A och B – och aktörer som har en roll i beredskapsplaneringen för dessa – men arbetssätten och samverkansformerna som utvecklas kan även användas för andra dammanläggningar.

1.2 Svenska kraftnäts roll

I enlighet med 5 § i förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät ska Svenska kraftnät verka för att minska risken för allvarliga störningar på samhället till följd av dammhaveri eller höga flöden i reglerade vattendrag. Vidare får Svenska kraftnät enligt § 10 i förordning (2014:214) om dammsäkerhet meddela föreskrifter avseende innehållet i samt omfattningen och dokumentationen av dammägares säkerhetsledningssystem, vari planering för nödsituationer ingår.

1.2.1 Vägledning och stöd

Svenska kraftnät har upprättat en vägledning³ om vad ett säkerhetsledningssystem bör innehålla för metoder, rutiner och instruktioner avseende bl.a. planering för nödsituationer.

Vidare har Svenska kraftnät upprättat en kunskapssammanställning om beredskapsplanering för dammhaveri och höga flöden⁴ som riktar sig till både dammägare och samhällsaktörer.

I samverkan med berörda aktörer har Svenska kraftnät tagit fram nationella rutiner för larmning och varning vid dammhaveri. Svenska kraftnät har ett avtal med SOS Alarm om larmberedskap, se mer i avsnitt 2.2.

1.2.2 Referensgrupp dammhaveriberedskap

Som stöd för Svenska kraftnäts arbete med att stödja utvecklingen av dammhaveriberedskapen finns en referensgrupp. Utöver Svenska kraftnäts

³ Säkerhetsledningssystem, helhetsbedömning och årlig dammsäkerhetsrapportering - En vägledning från Affärsverket svenska kraftnät jml. 5-8 §§ förordningen (2014:214) om dammsäkerhet, Svenska kraftnät, 2020-01-30, dnr 2019/1657

⁴ Beredskapsplanering för dammhaveri och höga flöden - En kunskapssammanställning från Svenska kraftnät, Svenska kraftnät, 2018-12-03, dnr 2018/2219

dammsäkerhetshandläggare deltar representanter från MSB, länsstyrelserna, dammägare och vattenregleringsföretag i referensgruppen.

Svenska kraftnät är sammankallande till referensgruppsmötena som hålls ungefär varannan månad. Syftet med mötena är att diskutera utvecklingsbehov och vid behov former för genomförande av nya aktiviteter. Vid mötena följs även relevanta pågående aktiviteter upp och information delas mellan medverkande aktörer.

1.3 Utgångspunkter och inriktning

På uppdrag av regeringen upprättade Svenska kraftnät 2015 en handlingsplan för att stimulera utveckling av samordnad och övad beredskap för dammhaverier. I slutrapporteringen för 2015-2020 - Stärkt dammhaveriberedskap⁵ - bedömde Svenska kraftnät att arbetet i enlighet med handlingsplanen utan tvivel har drivit på utvecklingen av beredskapen för dammhaveri i landet. Utvecklingen kom till stånd mycket till följd av att en samlad plan med aktiviteter fanns och att styrning, samordning och uppföljning på olika nivåer genomfördes. En stark parallell utveckling inom samhällets krisberedskap och dammsäkerhet bedöms ha bidragit till och stärkt utvecklingen av dammhaveriberedskapen.

Svenska kraftnät drog slutsatsen att fokus för vidare stöd under kommande år bör ligga på att stärka/utveckla den lokala dammhaveriberedskapen.

Svenska kraftnät uppmanade alla aktörer som har en del i att hålla en god beredskap för dammhaveri att vidmakthålla och vid behov vidareutveckla planeringen, samt att använda de upprättade kunskapshöjande dokumenten som stöd och aktivt delta i befintliga samverkansforum. Svenska kraftnät och MSB rekommenderades att stödja planeringen inom sina respektive ansvarsområden.

Denna plan tar utgångspunkt från slutrapporteringen och aktiviteterna i kapitel 2 utgår från rapportens rekommendationer och förslag.

⁵ Stärkt dammhaveriberedskap - Slutrapportering avseende handlingsplan för utveckling av dammhaveriberedskap 2015-2020, Svenska kraftnät, 2021-01-20, dnr 2020/4052

2 Plan för 2021-2023

Detta avsnitt beskriver samverkan och aktiviteter som Svenska kraftnät avses leda eller medverka i under perioden. I de fall behov identifieras vid referensgruppsmöten eller på annat sätt kan ytterligare aktiviteter tillkomma.

2.1 Kunskapshöjning och samverkan

2.1.1 Älvnätverket

Älvnätverket är ett övergripande nätverk för älvgrupperna för de tio stora kraftverksälvarna i Sverige. Nätverkets syfte är att vara ett

- > inriktande forum för älvgruppernas verksamhet,
- > erfarenhetsåterkopplande forum för inträffade händelser och övningar,
- > samordnande forum för beredskapsplanering,
- > kompetenshöjande forum för deltagande organisationer, och ett
- > nätverk för stöd vid stora händelser.

Älvnätverket håller två möten per år och samverkansformerna inom nätverket och med älvgrupperna utvecklas successivt.

Svenska kraftnät medverkar i kunskapsutbytet vid mötena och informerar om nyheter, aktiviteter, etc. som de älvgruppsansvariga i sin tur uppmanas informera om i älvgrupperna.

2.1.2 Workshopar, seminarier och utbildningar

I enlighet med rapporten Stärkt dammhaveriberedskap avser Svenska kraftnät att genomföra uppföljande och kunskapsspridande workshopar våren 2023 och hösten 2025. Syftet är att

- > ge berörda aktörer möjlighet att dela kunskap, erfarenheter och information samt
- > göra samlade bedömningar av målbildsuppfyllnad i förhållande till målbilder för nio utvecklingsområden, se figur 1.

Därutöver deltar Svenska kraftnät vid samverkansaktiviteter som andra aktörer arrangerar. Där så är önskvärt kan vi delta som föreläsare vid utbildningar eller seminarier.

Nr	Utvecklingsområde	Målbild
S1	Samverkan och erfarenhetsutbyte	Samverkansforum används för regelbunden samverkan och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer på nationell och regional nivå. Lärdomar av inträffade händelser och övningar sprids.
S2	Underlag för samordnad beredskapsplanering	Planeringsunderlag för samordnad beredskapsplanering är upprättade i samverkan mellan berörda aktörer för reglerade vattendrag där dammhaverier kan orsaka nationella eller regionala konsekvenser.
S3	Kunskap om konsekvenser av dammhaverier	Berörda aktörer har kunskap om objekt som kan översvämmas vid dammhaveri inom sitt geografiska område eller verksamhetsområde.
S4	Kunskap om dammsäkerhet, vattenreglering och krisberedskap	Förutsättningar finns för att berörda aktörer ska ha grundläggande kunskap på områden utanför det egna fackområdet.
A1	Dammägares beredskap för allvarliga problem och dammhaverier	Rutiner och resurser för upptäckt, analys och hantering av allvarliga problem som kan leda till dammhaveri ingår i ägarens systematiska säkerhetsarbete. Dammägare övar regelbundet hantering av allvarliga problem.
A2	Larmning av samhällsaktörer	Dammägares rutiner för larmning av samhälls-aktörer vid allvarliga problem och dammhaverier fungerar väl och provas regelbundet.
K1	Samhällsaktörers beredskap för dammhaverier	Berörda aktörer har beredskapsplaner som är baserade på analyser av dammhaveri-konsekvenser. Planerna är samordnade och övas regelbundet.
K2	Varning till allmänheten vid dammhaveri	Rutiner och metoder för att varna allmänheten som skulle vara i fara vid ett dammhaveri är implementerade.
K3	Information till allmänheten	Allmän och områdesspecifik information om dammhaverier och vad berörd allmänhet ska göra i händelse av ett dammhaveri finns på berörda aktörers hemsidor. Dessutom finns förberedd information som kan lämnas ut i händelse av dammhaveri.

Figur 1 Utvecklingsområden och målbilder till år 2025 som sattes i samband med upprättandet av handlingsplanen 2015.

2.1.3 Samverkan mellan Svenska kraftnät och MSB

MSB är statlig tillsynsmyndighet enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO) och har upprättat allmänna råd om skyldigheter vid farliga verksamheter.

Verksamhetsutövare med dammar i dammsäkerhetsklass som utgör farliga verksamheter enligt LSO ska följa både miljöbalken och LSO med tillhörande förordningar, föreskrifter och allmänna råd.

I Kontrollstation dammsäkerhet 2021⁶ drog vi slutsatsen att effekter av att överlappande eller närliggande krav ställs i olika regelverk samt att olika myndigheter svarar för tillsynsvägledning behöver överbryggas. Svenska kraftnät kommer därför att verka för att stärka samverkan med andra tillsynsvägledande myndigheter för regelverk med beröring på dammsäkerhet för dammar i dammsäkerhetsklass, exempelvis MSB.

I vår plan för information och samverkan⁷ framgår att syftet med vår samverkan med MSB är att samverka och utbyta information avseende beredskapsplanering för dammhaveri, varningssystem, översvänningskartering, älvgrupper, utvinningsavfallsförordningen, LSO, mm. Vi avser att ha löpande dialog med MSB samt medverka i relevanta referensgrupper, arrangemang av gemensamma handläggartäffar mm. Dessutom är målsättningen att ha minst ett övergripande samverkansmöte per år.

2.1.4 Utvecklingsprojekt i Energiforsks regi

Svenska kraftnät deltar som adjungerade vid styrgruppsmöten för Energiforsks dammsäkerhetstekniska utvecklingsprogram. Vi framför vid behov förslag på utvecklingsprojekt inom området beredskap för dammhaveri, och medverkar även i projektens genomförande. Exempel på områden där projekt genomförts under senare år och/eller kan komma att genomföras är metoder och rutiner för varning av allmänheten, metodstöd för övningar, lärdomar från händelser, metodik för dammhaveriberäkningar och översvänningskartering.

2.2 Larmning och varning vid dammhaverier

Svenska kraftnät har upprättat nationella rutiner för larmning och varning vid dammhaveri⁸. Implementeringen av de nationella rutinerna innebar bland annat att geografiskt läge för dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass A, B eller C har lagts in i SOS Alarms system och att särskilda larmplaner har upprättats för de tio stora kraftverksälvarna. Även varningsområden och varningsmeddelanden har förberetts i SOS Alarms system för ovanstående dammanläggningar.

2.2.1 Avtal med SOS Alarm om larmberedskap och provlarmningar

Svenska kraftnät har sedan 2015 ett avtal med SOS Alarm för larmberedskap för de tio stora älvarna i landet. Avtalet uppdateras årligen, inför varje kalenderår. Provlarmningar genomförs två gånger om året för att testa larm- och varningsrutinerna för dessa.

⁶ Kontrollstation dammsäkerhet 2021 - Affärsverket svenska kraftnäts rapportering av uppdrag nr. 5 i regleringsbrevet för år 2020, Svenska kraftnät, 2021-06-10, dnr 2020/1289

⁷ Information och samverkan inom dammsäkerhetsområdet - Plan för Svenska kraftnäts samverkan, informations-, och kunskapsutbyte inom dammsäkerhetsområdet 2021-2023, Svenska kraftnät, 2021-06-07, dnr 2021/2150

⁸ Nationella rutiner för larmning och varning vid dammhaveri, Svenska kraftnät, 2019-02-14, 2016/1076

2.2.2 Styrgrupp för larmning och varning vid dammhaverier

Svenska kraftnät har en styrgrupp för larmning och varning vid dammhaverier. Styrgruppens roll är att se över och vid behov utveckla rutinerna samt att planera och följa upp provlarm. Styrgruppen har representanter från kraftindustrin, länsstyrelser, MSB, SOS Alarm, Sveriges Radio, kommuner och räddningstjänst. Styrgruppen har möten inför och efter varje provlarmningsvecka. Svenska kraftnät är ordförande och SOS Alarm svarar för minnesanteckningar mm.

2.2.3 Översyn av de nationella rutinerna

Under hösten 2021 planeras en översyn av rutinerna. Eftersom det har gått flera år sedan rutinerna upprättades och provlarmningarna har visat på behov av utveckling och förtydliganden gör vi bedömningen att rutinerna behöver ses över inför 2022. Översynen avser att inkludera följande aspekter:

- > Säkerställa att rutinerna följer aktuella former och tekniker inom samhällets krisberedskap.
- > Justera rutinerna så att de inkluderar de mindre ändringar i tillämpningen av rutinerna som har gjorts sedan rutinerna upprättades.
- > Säkerställa att rutinernas syfte och omfattning, samt former för alarmering, inkallning av relevanta samhällsaktörer och varning till allmänheten är tydliga och kända hos representanterna i styrgruppen m.fl. berörda.
- > Säkerställa erforderlig kontinuitet i larmberedskapen.

Översynen kommer att ledas av Svenska kraftnät med stöd av styrgruppen. Under hösten 2021 genomförs ett antal avstämningsmöten med styrgruppen för att stämna av rutinernas olika delar.

2.3 Samordnad beredskapsplanering i kraftverksälvar

Den arbetsmodell för utveckling av beredskapsplanering för dammhaveri som sedan 2005 används för de stora kraftverksälvarna beskrivs i Elforskrapport 05:38⁹ och omfattar följande faser; initiera och planera, utarbeta planeringsunderlag, utveckla och samordna, och informera allmänheten. Med pilotprojektet som förebild har projekt för utveckling av beredskapsplaneringen genomförts i samtliga tio stora kraftverksälvar och flertalet mellanstora reglerade vattendrag.

Svenska kraftnät följer årligen upp framdriften i de älvsvisa projekten, se vidare i avsnitt 2.6.

⁹ Beredskapsplanering för dammbrott – Ett pilotprojekt i Ljusnan, Elforsk, 05:38

2.3.1 Stöd för framtagande av nya modeller och planeringsunderlag

Svenska kraftnät bidrar ekonomiskt till framtagandet av planeringsunderlag för vattendrag med dammar som vid dammhaveri skulle förorsaka omfattande översvämningar. En förutsättning för Svenska kraftnäts stöd är att berörda parter (dammägare, länsstyrelser och kommuner) upprättar ett flerpartsavtal där de förbinder sig att utveckla sina beredskapsplaner för dammhaverier baserat på planeringsunderlaget, att planerna samordnas och övas samt att allmänheten informeras om översvämningsrisker och beredskapsplaneringen.

2.3.2 Förvaltning av befintliga modeller och planeringsunderlag

Befintliga hydrauliska modeller med tillhörande planeringsunderlag förvaltas av konsulter på uppdrag av modellens ägare, dvs. på uppdrag av vattenregleringsföretag/dammägare i samverkan med Svenska kraftnät.

För flertalet av vattendragen har det gått i storleksordningen tio år sedan flerpartsavtal om samverkan för utveckling av samordnad beredskapsplanering ingicks. Regional samordnad beredskapsplanering har i nuläget tagits fram och flerpartsavtalen kan därmed sägas ha fyllt sin roll. Parallellt har bl.a. säkerhetsskyddslagstiftningen, som åberopas i avtalen, förnyats. Svenska kraftnät ser därför behov av upplösning av flerpartsavtal och framtagande av moderna avtal som reglerar och klargör frågor om ägarskap för modeller, ansvar för upprättande av säkerhetsskyddsavtal i linje med aktuellt regelverk, villkor och rutiner för att medge nyttjande av hydrauliska modellerna m.m. 2021 har en sådan översyn har inletts av Svenska kraftnät i samverkan med Vattenregleringsföretagen. Nästa steg är att bjuda in övriga berörda ägare i översynen.

2.3.3 Tillgängliggöra GIS-underlag på MSB:s översvämningsportal

Svenska kraftnät samverkar 2021 med MSB om att, på liknande sätt som för MSB:s egna översvämningskarteringar, tillgängliggöra GIS-underlag för extrema och mycket extrema flöden för kraftindustrins karteringar på MSB:s översvämningsportal. Ångermanälven utgör pilotälv. I arbetet ingår att MSB i samverkan med Svenska kraftnät och berörda ägare upprättar en publik rapport som beskriver GIS-underlaget och hur det tagits fram. Vidare ingår att upprätta avtal mellan parterna som konkretiserar ägarskap, upphovsrätt, förvaltning och nyttjanderätt till modeller, GIS-underlag m.m. Med Ångermanälven som förebild avses motsvarande arbete göras för ytterligare kraftverksälvar.

Möjlig utveckling på sikt är att nyttja de hydrauliska modellerna från beredskapsprojekten till att upprätta kompletterande GIS-skikt för 200-årsflöden, klimatanpassade flöden samt uppdaterade extremflöden för älvar där kraftindustrin utför förnyade flödesdimensioneringsberäkningar. Genom att tillgängliggöra dessa publikt på MSB:s översvämningsportal kan de nyttjas för såväl beredskapsplanering för höga flöden som för fysisk planering/samhällsplanering med hänsyn till översvämningsrisker.

2.4 Lokal samordnad beredskapsplanering

I rapporten Stärkt dammhaveriberedskap rekommenderade vi att den lokala utvecklingen av beredskapsplanering för dammanläggningar som medför en fara för allvarliga skador på människa och miljö (farliga verksamheter enligt LSO) bör ligga i fokus under kommande år.

2.4.1 Utveckling av modell

Svenska kraftnät avser att under 2021 ta fram en modell för utveckling av samordnad lokal beredskapsplanering. Modellen är främst tänkt att användas för dammanläggningar belägna i mindre eller medelstora vattendrag där projekt för framtagande av gemensamt planeringsunderlag och utveckling av samordnad beredskapsplanering inte genomförts. Modellen kan även användas för dammar som omfattas av samordnad beredskapsplanering för dammhaveri i vattendrag, i de fall det finns behov av att utveckla eller stämma av den lokala beredskapsplaneringen. Dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass B som utgör farlig verksamhet enligt LSO bör prioriteras, men även andra dammanläggningar kan komma i fråga.

Länsstyrelsen är normalt den aktör identifierar dammanläggningar där lokal samordnad beredskapsplanering behövs, som tar initiativ till arbetet och sammankallar övriga berörda aktörer såsom dammägare och kommun inkl. räddningstjänst.

Modellen bygger på att en gruppering av berörda aktörer genomför en serie möten. Vid första mötet sätts formerna för det gemensamma arbetet och befintligt underlag går igenom. Därefter upprättar aktörerna en gemensam konsekvensanalys med utgångspunkt från bl.a. den konsekvensutredning som dammägaren upprättat som underlag för länsstyrelsens beslut om dammsäkerhetsklass. Nästa steg är att identifiera och dokumentera olika beredskapsåtgärder, beskriva former för aktörssamverkan, larmning och varning, etc. Slutligen genomförs en test av planeringen. Den gemensamma planeringen kan behöva kompletteras med aktörers interna planering, det ingår dock inte i modellen.

2.4.2 Informationsspridning om modellen

Svenska kraftnät avser verka för att modellen implementeras av berörda länsstyrelser, kommuner och dammägare. Ett första steg är att informera om modellen på vår webb och vid Älvnätverksmötet hösten 2021. Vi avser även att skicka ett informationsbrev till samtliga länsstyrelser med en uppmaning om att identifiera dammanläggningar där lokal samordnad beredskap behövs, att prioritera och planera genomförandet samt att initiera samverkan enligt modellen för någon/några utvalda anläggningar.

2.4.3 Stöd för kommuners beredskapsplanering

I rapporten Stärkt dammhaveriberedskap slog vi fast att kommuner som kan påverkas av dammhaveri behöver ha en beredskap för detta samt att olika kommuner har kommit olika långt i sin beredskapsplanering. För att stödja kommunernas krisberedskapsarbete håller MSB tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) på att ta fram en handbok i kommunal krisberedskap. Svenska kraftnät har under 2020-2021 stött arbetet genom att bidra med underlag till ett kapitel om dammhaveriberedskap i handboken. Kapitlet syftar till att ge beredskapssamordnare på kommunerna en överblick inom området. Hösten 2021, när kapitlet är publicerat, avser vi att informera om det på vår webbsida och i andra informationssammanhang.

2.5 Allmänhetens säkerhet vid vattenkraftanläggningar

I Sverige har det skett fler olyckor vid vattenkraftanläggningar vid normal drift som orsakat större skador och fler dödsfall än inträffade dammhaverier har gjort. Allmänhetens säkerhet vid vattenkraftanläggningar är ett viktigt område som bör uppmärksammas mer.

Svenska kraftnät upprättade 2020 en nulägesbeskrivning avseende arbetet med allmänhetens säkerhet vid damm- och vattenkraftanläggningar¹⁰.

Sammanställningen baserades på frågeställningar utskickade till samtliga länsstyrelser och elva dammägare. Svenska kraftnät konstaterade att det råder oklarheter om lagkrav och ansvarsfördelningen mellan olika aktörer och att det saknas specifika lagkrav för allmänhetens säkerhet vid dammanläggningar vid normal drift, även om miljöbalken, plan- och bygglagen och lagen om skydd mot olyckor utgör allmänna krav.

Under 2021 har ett Energiforskningsprojekt startats upp med syftet att upprätta stöd för ägare till vattenkraftanläggningar att bedöma risker för allmänheten vid vattenkraftanläggningar¹¹. Vidare upprättas en checklista som kan användas för att prioritera och välja skyddsåtgärder. Stödet ska kunna användas vid ägarens interna kontroller och i dialog med myndigheter.

Som Sveriges representant i ICOLD:s tekniska kommitté ”Public Safety around Dams” medverkar Svenska kraftnät till upprättandet av tekniska bulletiner inom området. Svenska kraftnät rekommenderar att en svensk kortversion av ICOLD-bulletinerna upprättas för att tillvarata och tillgängliggöra den internationella utvecklingen för svenska aktörer.

¹⁰ Allmänhetens säkerhet vid dammar och vattenkraftanläggningar - Sammanfattande nulägesbeskrivning av dammägares och länsstyrelserns arbete 2020, Svenska kraftnät, dnr 2020/1691

¹¹ <https://energiforsk.se/program/dammsakerhet/projekt/allmanhetens-sakerhet-vid-vattenkraftanlaggningar/>

2.6 Årlig uppföljning av utvecklingen

Svenska kraftnät sammanställer underlag och sammanfattar utvecklingen av dammhaveriberedskapen i sin årliga rapportering till regeringen om dammsäkerhetsutvecklingen i landet. Här ingår att följa upp aktiviteter enligt denna plan samt att med stöd av länsstyrelserna sammanställa nuläget vad gäller bl.a.

- > *Beredskapsplaneringsutvecklingen för vattendrag där projekt för samordnad beredskapsplanering genomförs.* Svenska kraftnät skickar sedan 2015 årligen frågeformulär till älvgruppsansvariga på länsstyrelserna.
- > *Implementering av modellen för lokal samordnad beredskapsplanering.* Svenska kraftnät avser att årligen (med start hösten 2022) ställa frågor till samtliga länsstyrelser om utvecklingen.
- > *Dammägares utveckling av intern beredskapsplanering.* Svenska kraftnät tar del av delar av dammägarnas årliga dammsäkerhetsrapportering samt länsstyrelsernas årliga rapporteringar om dammsäkerhetstillsynen och gör nationella sammanställningar.